

Bulletin european

Anul V N.52

Ianuarie 1979

Noi Tracii

Fondator: Prof.Dr.Iosif Constantin Dragan

NUME DACE DE TRIBURI ȘI LOCALITĂȚI

de M. Marinescu

Unele triburi ca *Ansamenzii*, *Ordesezii* își luau numele de la ape (*Someș*, *Ordessus*), ca în zilele noastre Oltenii, Crișenii, Moldovenii. În ce privește *Ansamenzii*, localități de pe Someș ce poartă denumiri apropiate ar putea fi de proveniență târzie și deci needificatoare, avem însă *Somusca* în județul Bacău, care desemna un colectiv (probabil al *Samilor*), fiind vorba de o grupă restrânsă, față de marea masă din care s-au desprins.

Să ne gândim apoi la *Marii*, de al căror nume este legat *Maramureșul*, cel străbătut de *Mara*, dar și o denumire mai veche a lui, *Marmația* (Sighetul Marmației), cu aceeași terminație ca *Sergeția* (din preajma Sarmisegetuzei). Se știe că Dacii liberi, desemnați mai ales prin *Mari*, au făcut dese incursiuni în Dacia Felix, iar unii împărați i-au așezat cu forța în interior. Urmele lor pot fi întâlnite în toponimicele *Mărăței*, jud. Suceava, *Mărăuș*, jud. Arad sau *Marila*, din Caraș-Severin. Unele incursiuni le-au făcut împreună cu Carpii; așa întâlnim aproape de cotul Carpaților, în județul Bacău, *Mărăscu* (colectivitate de *Mari*), *Mărăști* și *Mărășești*. Vezi și antroponimul *Mareș*.

Urma *Racatensilor* ar părea să fie în *Racateșul* din județul Bistrița-Năsăud și *Răcăciuni*, județul Bacău; ipoteza pare a fi confirmată și de existența cuvântului *rac*.

Mai sigure par a fi denumirile legate de tribul *Sacilor*. Astfel avem : *Săcănuș*, județul Hunedoara, *Sangatin*, Alba (vezi *Sangidava*); *Săcădate*, jud. Sibiu, *Sacu* și *Saciova* în Covasna. De reținut că denumirile se află tocmai în aria în care a fost semnalat tribul.

Alt trib *Sucii*, al căror nume apare în rădăcina *Sucidavei*, ar fi reprezentați în *Suceava* și *Sucevița* din județul Suceava, *Suciu de sus* și *Suciu de jos*, Maramureș, *Sucești* Alba; în cuprinsul Transilvaniei numele de familie *Suciu* e des întâlnit. De exemplu, *Suciu* (Mediaș - Sibiu; Copăcel - Brașov).

Există un trib dac al *Tamașilor*, atestat prin *Tamași-dava* (din harta lui Ptolomeu), la marginea apuseană a stepei getice. Nu există nici un

echivoc în această privință, deoarece în limbă nu avem nici un cuvânt uzual care să-l cuprindă în rădăcină (excluzând toponimia și onomastica). Corespondentul Tamașilor ar fi în localitățile *Tămășoia*, județul Bacău, *Tamași* și *Tamaș-Falău*, județul Harghita, *Tămășeni*, județul Neamț și Satu Mare, *Tămășeu* în județul Bihor. Onomastica îl confirmă prin *Tămășoiu* ("Neculai Manta al Tămășoiului, tatăl lui David Manta din Copăcel"), județul Brașov.

Un alt trib dac *Bocii*, semnalati împreună cu Costobocii și Carpicii în nordul Moldovei; apar în numele de localități *Bociu* (Cluj), *Bocicoiul Mare* (Maramureș), *Bocicău* și *Bocicoel* (Satu Mare), *Bochia* (Arad) și chiar în Gorj: *Boca*. Este atestat de numele de familie *Boca* și *Bocu*.

Burii, care mai sunt menționați și în cetatea *Buridava* din județul Vâlcea și de care nu era străin numele romanizat *Burcențiu*, ni-i amintește și numele lui *Buerebista*, al cărui părinte ar fi putut fi chiar conducătorul Burilor. Sunt atestați de localitățile *Burias* din Ilfov, *Buru* din Vâlcea, *Burila Mare* și *Borăscu* (colectivitate) din Mehedinți.

Unde localitățile nu poartă nume dace, ne ajută onomastica. Pentru *Uții* din *Uti-dava* avem numele *Utan* (Tiberiu), poet, și *Utmescu* (George), din București, *Uță*, Caracăl-Olt. Și totuși nume de localități par a fi în *Uidești*, *Uida*, *Utidava* (Suceava).

Coucoenzenes sau *Couconenzenes* par a se fi păstrat în *cocon*, cuvânt din Maramureș, *coca*, *cocuşă* (fetiță) în Moldova, *cauc*, un fel de polonic de lemn cu care se ia apă din căldare. În onomastică ar fi de la ei *Coca* și *Cocea*.

Tribul *Zirilor* care au fost semnalati prin părțile Crișanei par să aibă vestigii mai sigure. Cetatea lor era *Ziridava* (Pecica de azi), jud. Arad. Neîndoielnic este că de la ei a rămas numele munților *Zarandului*. Alte urme aflăm în numele localităților *Zarand*, jud. Arad, *Zărieș* (Alba), în compusul *Dijor* (*Dava Zirilor*), o inversiune a *Ziridavei*, în Bihor.

Siria din jud. Arad ne amintește de tribul *Zirilor*, dar și al *Serilor*, pentru care avem un *Ser* în județul Satu Mare, locul de refugiu al Dacilor liberi.

Albocenzii au fost reprezentați la un moment dat prin *Alburnus Maior*, al cărui urmaș e *Abrudul*, cu o metateză și o rotacizare asupra unei forme inițiale care n-ar fi avut terminația romană în *us*, ci în *ud* - formată sub influența Celților.

Tot în *ud*, de aceeași origine celtică, sunt *Eud* în Maramureș, *Năsăud* în Bistrița-Năsăud, *Veseud* (Sibiu), *Aiud* (Alba), *Adjud* (Vrancea), localități care pot fi și ele o dovadă incontestabilă a continuității celor ce purtau aceste amprente străvechi. Pentru Albocenzi mai este și *Albacul* lui Horia din județul Alba, mult mai apropiat de rădăcina cuvântului.

Ramii atestați în *Rami-dava* (în harta lui Ptolomeu - *Romidave*) apar în *Romuța* (Sălaș), *Romos* și *Romoșel* (Hunedoara), *Rome* de sus și de jos, Maramureș și *Rameși* - Maramureș.

S-ar putea urmări corespondentele unor cetăți dace semnalate ca *Berzobis*, pe care-l continuă *Berzobia* din Caraș-Severin (în același județ aflându-se și *Berzașca*), *Berzova* din Arad și Hunedoara, *Bârzocani* din Alba, *Bârzulești* și *Bârzunți* din Bacău. *Carsium* din județul Constanța e continuat în *Hârșova*, urme mai fiind în *Hârșești* (Argeș), *Hârșeni* (Brașov) și în antroponimul *Hârșu*. Vezi și cuvântul *hârșit* = încercat, legat probabil de soarta cetății asaltată de migratori. Într-un mod similar s-a ajuns de la *Scrada* (o paralelă din Gorj a lui *scodra* albancă cu funcționarea metatezei). De la aceasta apare verbul *a scrădi* (a arde ouăle, untura), de circulație locală numai în Oltenia, ca și *a tupăni*, *a tupăngi*, a da tupe = pumni, în care vedem păstrată amintirea luptelor de la *Tapae*.

Criș, venit din dacicul *Crisia*, pare a fi avut o semnificație aparte

în limbă; numai așa se explică de ce apar localități cu numele de *Criș* chiar în afara zonei apelor Crișului, cum sunt *Criș* din jud. Hunedoara și *Criș* din jud. Mureș. Mediaș, din județul Sibiu, pare a fi avut o denumire dacă asemănătoare. Este confirmată de existența lui *Admediam* (ca și *Adpanonis*), care indică direcția și care s-a transmis în *Mehadia* și *Mehedinți*.

Acel *Medians* presupus în latină (= la mijloc) este de întâlnit și în munții *Mezerului* (cu mult mai sus) și în Satu Mare cu localitățile *Medisa*, *Medieșul aurit* și *Medieș Vii*, dar și în *Medișorul* mare și mic din Hunedoara. Ar putea fi vorba de emigrări succesive, dar și de un cuvânt indoeuropean, care ne duce la *Mezii* Iranului (Sciții erau iranieni și fuseseră pe acolo).

Expresia generică *dava* (cetate) a lăsat cele mai multe urme. Astfel sunt municipiul *Deva* și localitatea *Dejuțiu* din Hunedoara, apoi *deve* (cetăți) din Hunedoara și Alba, *Deja* în Sălaj, *Dej* în Cluj, *Dejoiu* în Vâlcea, *Dejești* în Olt și Caransebeș, *Dijir* în județul Bihor (*Dava-ziri*).

Mai apare în compusul *Turaa* (= Turnul cetății) în jud. Cluj. Pentru *tur-turis* avem chiar *Tur* în Satu Mare și *Turdaș* în Alba și Hunedoara, *Turdeni* (Harghita).

Kogaienonul, muntele sfânt transmis pare-se în muntele *Gugu* de astăzi, îl întâlnim în localitățile *Gogan* din Satu-Mare (la Dacii liberi unde probabil s-au refugiat Cabuoboții și oamenii lor), *Guguianca* (Vâlcea), *Guga* (Cluj), *Gugești* (Vaslui și Vrancea).

Se mai pare că numele cunoscutului preot al lui Decebal *Veziņas* a lăsat urme prin adepții lui în *Veza* din județul Alba, *Vezeș* tot în Alba, *Veseud* din Sibiu, *Veseudin* în Satu Mare (unde este și *Gogan*). Ne-a mai rămas și onomasticul ardelenesc *Veza*, uneori *Vesa*.

Scorilo, tatăl lui Decebal, apare în *Scorila*, localitate în Mehedinți și în onomasticul apropiat *Scordilă* din Târgu-Jiul Gorjului, care poate proveni și de la *scroda* (într-o formă mai apropiată de *Scodra*).

*

Rău-voitorii poporului român, când au epuizat argumentele, așa după cum se spune pe la noi că "Cel ce se îneacă s-agață și de un pai", au făcut afirmația că, deși în epoca ce a urmat părăsirii Daciei de către Romani (?) popoarele germanice au trecut pe aici, ele nu ar fi lăsat nici o urmă în fondul lexical al limbii române. De aici, conchid dânsii, noi nu ne mai aflăm pe aceste meleaguri,...plecasem!

În ceea ce-i privește pe Goți (primii dintre migratori) se știe că au staționat mai mult în nord, unde au lăsat câteva toponimice: *Bărgău* și *Prundul Bărgăului* în nordul Transilvaniei. S-ar mai putea adăuga numele localităților *Berghia* din jud. Mureș, *Berghiu* (jud. Alba), *Beregsău* (Timiș) - toate provenind de la cuvântul vechi germanic care a rămas în limba germană ca *Berg* (munte).

Iată alte asemănări cu cuvinte germane: *Feld* (câmp) apare în *Feldioara* din Brașov, Cluj și Vrancea, ca și în *Feldru* din Bistrița-Năsăud.

Schön (frumos) apare în localitățile numite *Șona* din județele Alba și Brașov.

Mann (om) se păstrează, după părerea noastră, în *Manu* (Mehedinți), *Manic* (Bistrița-Năsăud), *Mănărau* (Hunedoara). Este confirmat în onomastică prin *Man* (Maramureș), *Manu*, *Maniu*, *Mănoiu*, *Manea* și *Mănescu*.

Brot (pâine) apare în *Brotunia* din Hunedoara.

Wasser (apă) apare în valea *Vaserului* din Maramureș și în numele de localități *Vaşad* (Bihor), *Veșești* (Alba), *Văscănți* (Suceava), *Veșoia* (Argeș).

Există în Transilvania și Moldova (e folosit și de Ion Creangă!) un

cuvânt care prin evoluția fonetică pare să fi intrat destul de demult în limbă: *șagă* (vezi *saga* și verbul german *sagen* = a spune). *Șagă* înseamnă spusă, anecdotă, glumă. Vechimea e demonstrată și de derivatele *a șugui*, *șugubăț*, *șuguielnic*, *șăgalnic*. Rotunjirea lui *a* în *o* ca în *daina* schimbă în *doina* s-a făcut sub influența slavă, iar închiderea lui *o* în *u* conform evoluției fonetice românești. Cuvântul îl mai întâlnim în denumirea localităților *Sag* din Timiș și *Sagu* din Arad.

Raporturile cu localnicii au favorizat intrarea în limbă a unor cuvinte germanice ca *a cotropi* și *loitră* (la car) (vezi germ. *leiten* = a conduce). Despre felul cum au privit părinții noștri pe acești migratori puși pe pradă, ne informează evoluția semantică a cuvântului *Got*, pe teren românesc. Într-un mod, ce-i drept, peiorativ, dar în parte justificat: *Goți* a devenit *hoți*. Cuvântul fiind destul de vechi a intrat în fondul principal de cuvinte având o multiplă derivație: *hoț*, *a hoți*, *hoție*, *hoțișor*, *hoțuleț*.

Se pare că la începutul migrațiilor în Dacia romană, *Goți* devenise un termen generic pentru "năvălitor". Spre a-i deosebi de primii, năvălitorii de mai târziu au fost considerați mai mici - *Goțuli*! Așa se explică termenul *Huțuli*, care s-a supus într-o măsură mai largă evoluției fonetice. Sub acest nume e cunoscută o populație slavă din nordul Moldovei, care ar putea să fie chiar o rămășiță a *Goților*, slavizată pe parcurs.

Cum Sarmisegetuza a continuat să fie centrul Daciei și punctul de atracție al migratorilor și după plecarea administrației romane, este foarte probabil ca *Goții* să se fi concentrat în timpul șederii lor spre această capitală. În preajma ei va fi *Hațegul*, cum e denumită o parte din Hunedoara: vezi germ. *Herzog* (principe). Menționăm apoi *Hațeg* și *Hartagoni* (Hunedoara), *Hațegana* (Alba), *Hasag* (Sibiu). Că a fost locul unde s-au oprit stăpânii, "domnii" vremelnici sunt urme în nomenclatura localităților *Hărăru* (Hunedoara), *Hărăști* (Alba), provenite de la *Herr* (domn). Tot în Hunedoara sunt localitățile *Gotatea* și *Gotești*, unde cuvântul *got* apare împietrit, nesupus evoluției fonetice, fiind legat de la început de desemnarea localităților.

Fac o digresiune: Că centrul de atracție a continuat să fie Sarmisegetuza și împrejurimile, după cum am spus mai sus, o confirmă faptul că și Hunii, care au urmat *Goților*, tot aici s-au concentrat, lăsând numele lor acestor locuri și apoi în localitatea *Hunedoara*. Cuvântul *chis* (nisip) apare în expresia *chisai* (din Gorj, care înseamnă "pietriș amestecat cu nisip", ca și în denumirile de localități *Chislac*, *Chișinău-Criș* (Arad), *Chișini* și *Chișlaz* (Bihor), *Chișoda* (Timiș). Tot în zona dinspre Tisa apar și urmele *Gepizilor*, care au venit cam odată cu *Goții*. Acestea ar fi *Gepiu* și *Gepiș*, din județul Bihor. Ar mai fi de menționat corespondentul scandinavului *troll* (vrăjitor) : cuvântul *troală*, care apare în Oltenia înseamnă "femeie neglijentă".

*

Bineînțeles, incursiunea noastră nu epuizează aspectele ce se mai pot găsi în sprijinul ipotezelor propuse, exemplele noastre fiind numai o bază de orientare.

NOMS DACES DE TRIBUS ET DE LOCALITES

Dans la forme actuelle de quelques dizaines de toponymes roumains, l'auteur propose de retrouver des noms de tribus daces, ainsi que les vestiges de mots germaniques attestant la présence des Goths et des Gépides. Ces arguments étymologiques renforcent la thèse de la continuité des Roumains en Dacie.

BRÂNCUȘI VĂZUT DIN ROMÂNIA

de Petre G. Ionescu

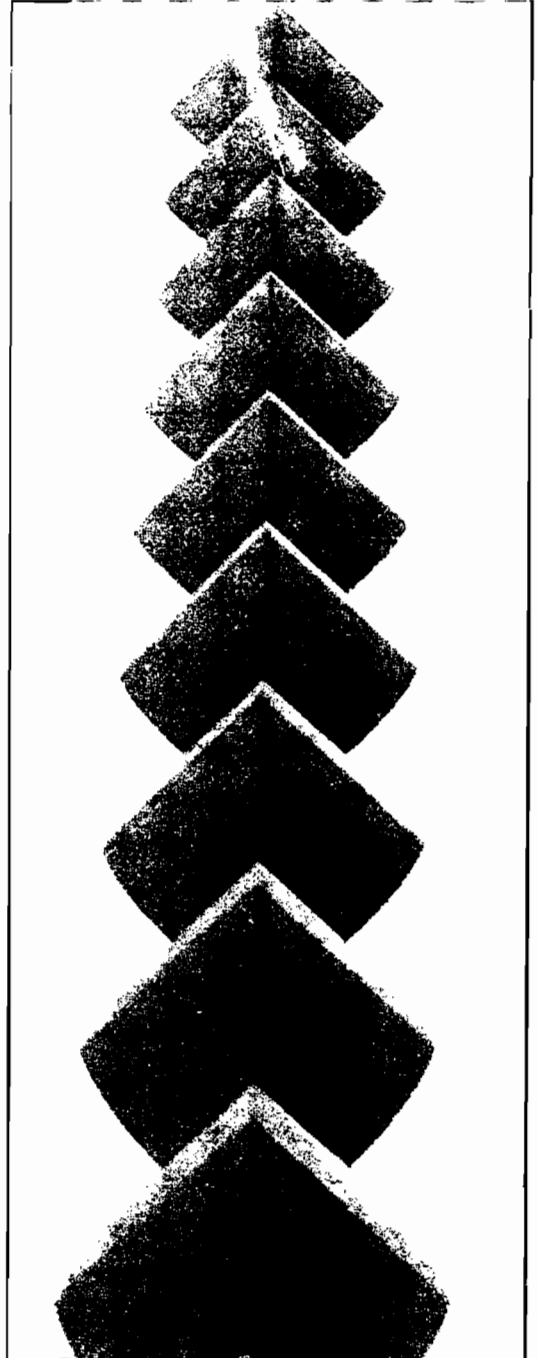
(Articol reprodus din revista "Comuniunea românească" din Detroit, iulie-decembrie 1973)

Criteriile de interpretare sau înțelegere a artelor sunt în direct raport cu tehnica timpului. Cu cât această tehnică este mai avansată, cu atât interpretarea devine mai grea.

În timpul nostru, arta abstractă cere supra-specialiști, încât amatorismul este automat eliminat din domeniul criticilor. Totuși, apariția lui Brâncuși - ca reprezentant al școlii abstracte în sculptură, m-a făcut să-l studiez. Am citit în franțuzește, englezește și românește tot ce mi-a căzut în mână despre el, dar mărturisesc că nu prea am priceput mult. De exemplu, ce-a vrut Brâncuși să ne spună creând "Coloana Infinitului", "Masa Tăcerii" sau "Poarta Sărutului".

Văzusem prin galerii unele din piesele lui - splendide ca simetrie și linii drepte -, dar atât, nimic mai mult. N-am priceput nici motivarea intimă a copilului de la Gorj, de a fi îmbrățișat cu atâta căldură acest gen de artă abstractă. În vara anului 1973 însă, cu ocaziunea celei de a doua călătorii a mea în Țară, am avut și dezlegarea problemei ce mă frământa. La îndemnul unui grup de studenți din Oltenia, venite la Borcea în excursie și cu care am discutat cultură modernă și artă abstractă, am vizitat Târgu Jiu "unde ziceau ele - îl veți întâlni pe Brâncuși în toată splendoarea lui".

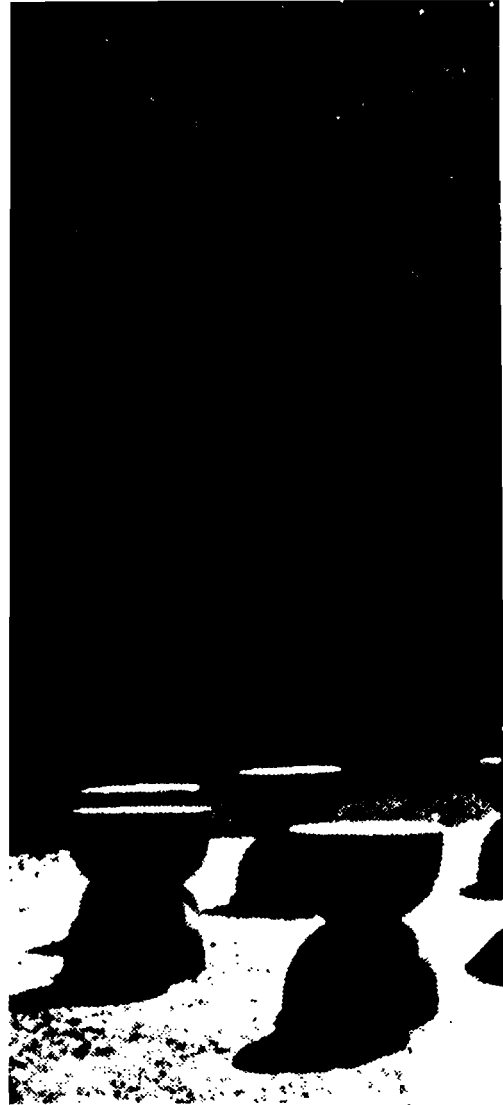
Intr-adevăr, mergând la Târgu Jiu, m-am apropiat cu sfială de operele lui care par izvorâte din pământ.

“Masa Tăcerii?”

Încercam să ghicesc motivarea artistului dând acest nume enigmatic, și n-am putut să mă dumiresc, dar deplasându-mă spre malul râului Jiu, am citit pe o placă “masa Dacică.” Atunci și numai atunci am înțeles întreaga ei frumusețe. Ea este cioplită din piatră simplă, drept, cum erau Dacii. “Masa Tăcerii” sau “masa Dacică” este una și aceeași. Numele “Tăcere” este simbolic, pe câtă vreme numele “dacic” este real. În clipa aceea am revăzut ruinele de la Sarmisegetuza unde, cândva, de mult, poate la o asemenea masă bătrânul Dromihet, ținea sfat cu ai săi cum să-l învingă pe regele Macedoniei Lisimah. Iarăși, poate la o asemenea masă se sfătuia Buerebista cu Deceneu, sau Decebal cu generalii săi, cum să nu se predea Romanilor.

Mi-am zis că la această masă, simplu cioplită, și așezată în mijloc de codru, se cuvine să stea numai Dacii. Dar ea va aștepta mereu - tăcută - pe acești Daci, deoarece ei nu vor mai veni să se așeze în jurul ei. M-am întrebat atunci involuntar, care ar fi fost istoria poporului român, atât de disecată, dacă acel loc s-ar fi numit simplu: “Dacia!” Probabil că toate controversele în jurul Românilor ar fi dispărut căci lumea din afară ar fi zis: “Ei sunt urmașii incontestabili ai Dacilor, popor bine cunoscut în istorie”. Am mers și mai departe, pe aleea cu cele 12 scaune tot din piatră, și am ajuns la “Poarta Sărutului”. Stâlpii ei ar reprezenta două figuri, bărbat și femeie, care se îmbrățișează, iar inimile lor devin una, simbolizând căsătoria. Partea de deasupra e lucrată în motive populare și reprezintă

scrinul unei fete de la țară cu zestre ei de mireasă. Am văzut în această piatră toate obiceiurile de nuntă la toți Românii din spațiul balcanic, obiceiuri care dispar sub presiunea modernismului.

Este curios că “Masa Tăcerii”, “Poarta Sărutului” și “Coloana Infinitului” sunt așezate în linie dreaptă. Șezând la “Masa Tăcerii”,

prin "Poarta Sărutului" vezi "Coloana Infinitului". Vezi atunci clar simbolismul lui Brâncuși, căci coloana se ridică mareș în sus și ai impresia că sprijină cerul.

Dacă "Masa Dacilor" reprezintă trecutul acestui pământ - după cum afirmă unii specialiști români, iar "Poarta Sărutului" prezentul, atunci "Coloana Infinitului" repre-

zintă, desigur, viitorul.

Alcătuită din trunchiuri de piramidă, care se succed unul după altul, simbolizând parcă generație după generație, care își au rădăcinile în pământul Daciei, "Coloana" se înalță spre cer. Ea reprezintă infinitul nu numai în spațiu, ci și în timp.

Brâncuși nu poate fi înțeles decât la Târgul Jiu.

LE THRACE- LANGUE "KELMIS"?

de H. SCHALL

(suite)

Au contraire, le séjour temporaire de marchands suédois sur la côte de la Courlande a laissé maints objets d'importation (armes, ornements), mais aucune trace dans le développement culturel du pays (voir LA, p. 169 sequ.). Cf. la colonie suéd. de 853, Apulia (moine RIMBERT), près de Grobina, à l'est du port de Liepaja/Libau =auj. *Apuole* en lith., et courl. dial. *A-poule*, auj. Raj. *Skuodas* (voir RR III, 233, et l'Atlas LKA I, 21).

A cette époque existait en Courlande une société bien organisée, solide et riche: la «*Démocratie militaire*» des Courons (sic). Au sommet de sa structure il y avait les «*Rois petits*» (Kleinkönigen), attestés dans l'histoire (voir Kiparsky, *Kurenfrage*, p. 461). Cette société bien organisée et bien armée savait aussi soutenir bien l'ordre social sur Rugen.

Pendant ce temps l'évolution sociale en économie et en politique dans les pays avoisinants progressait, sous l'influence du sud-est et puis de l'ouest (Pologne, Basse Saxe).

D'abord le «*modernisme*» est venu du côté polonais: se développait la «*constitution des castellanies*», qui influençait au XIe siècle aussi la Poméranie et même le pays des Abodrites (Mecklenbourg W). Au nord-ouest, le féodalisme slave avancé se basait sur un réseau administratif de castellani (Burg-Hauptleuten), dont les sièges (châteaux) étaient souvent (pas toujours) des fortifications d'une ou plusieurs tribu(s), de la période antérieure.

Dans cet état «*intermédiaire*» nous retrouvons donc notre *Pristavel* deux fois dans des documents, déjà vers la fin de la Principauté de Rugen, île + continent:

Premier document: Confirmation des droits du couvent «*Eldena II*»: rive de la «*Dänische Wiek*», baie danoise, Greifswald

Est: 1281, Déc. 10 - à Hylda: «...ut liberi sint ab omni iure adoucatie(!)..., et ab omni exactione (!) aduocatorum, bedellorum, *pri(ztallorum nostrorum)* vel...» est amendé selon une copie del 1518, Wolgast, pour mots détruits dans l'original (dans PUB II, no. 1281 = 464, Or; selon Fabricius III, regeste no. 227).

Second document: 1307: Le ministériel «*Pritbur de Vilmenitz*» (= * *Pred-bor m.*) concède 30 charrues à croc, slaves, aux paysans dans ses villages (Ramitz, Lubnitz): «...ita, *quod dicti villani... nobis... debebant, singulis annis... quartum dimidium solidum; nuntio, qui *pristaw* dicitur, quatuor denarios (= Pfennige)... nomine pensionis (!) erogabunt*».

Ces deux documents montrent déjà l'irruption du régime monétaire dans notre Principauté. Le *pristav* (1307) est receveur local de livraisons régulières de la part des paysans et/ou surveilleur de certains services obligatoires envers leur procureur, le «*Landesherr*» - ici le Prince de Rugen. Pour nous est intéressant que le *pristav*, resp. *pristavelé* (latinisé) se trouve sur le degré le plus bas de l'échelle des rangs! Ici, dans la hiérarchie des «*services*» d'un «*bailliage*»/Vogtei: bailli: Vogt:lat. *advocatus*. Les villages étaient obligés à lui verser 4 denarios (Pfennige) chacun «*au lieu (!) de sa pension (!)*». Nous regrettons d'être obligés à renoncer à des comparaisons avec son statut dans d'autres pays de ce temps. Nous rappelons qu'à Rugen, en 1307, on payait le cens selon l'unité agricole ancienne, la «*charrue à croc*» (all. «*Haken-Hufe*», lat. *uncus*).

Quant à l'influence (postérieure!) plus forte et plus intense des voisins occidentaux (la Basse Saxe), nous pouvons offrir un beau document, montrant un état «*préliminaire*» du féodalisme dans des territoires

qui se trouvent encore sous des régimes «pas si avancés». Il s'agit du «Ratzeburger Zehnt-Verzeichnis», fixé vers 1230 (la meilleure édition: MUB I, no. 375, pp. 361-375). Le «RZ» est fixé dans un état des choses «en préparation»: le protecteur ou «patron» futur a son siège encore dans son vieux pays, le «Wendland», sur la rive Ouest de la Basse Elbe. C'est le comte de Dannenberg.

La rive Est du fleuve et son hinterland est habitée (dès environ 600 de n.ère) par des Slaves de nord-ouest et quelques Saxons. Ceux-ci étaient les précurseurs de la colonisation saxonne future. Ici existait (plutôt en théorie) l'évêché de «Ratzebourg» sur le lac du même nom (au Sud de Lübeck). Cf. aujourd'hui la ville R. (sur la rive Sud du lac), dans le Kreis «Herzogtum Lauenburg» de la RFA.

Nous passons en Pologne où il y a beaucoup plus de documents sur le rôle du *Pristavel* (sa fonction porte aussi d'autres noms). Aidés par ceux-ci nous pourrions révéler l'origine du *Pristavel* (*nastavel* etc.), bien documentée surtout dans le Sud de la «Slavic».

Le «Dictionnaire de Varsovie» (all. WWb) contient dans son tome III (p. 116, de 1906) des exemples en a. polonais (la plupart sont des formes obsolètes!): pol. *nastawa* ou *nadstawa*, surtout *miodu* (du miel) = récolte annuelle à livrer par les apiculteurs des «bois à abeilles» (p. ex. à l'est de Nuremberg, la grande forêt de l'Empire); en pol. *bart-niki* m.pl. La récolte était livrée à une intendance spéciale (Vogtei, ici: *castellanie!*) = a. pol. *staròstwo bártne*, ou directement à la Cour (du régnañt).

Une institution pareille et portant le même nom existait en Marche de Brandebourg, au nord de Berlin: 1375 «Sunt ibi, qui dicuntur bardcnicker (* *bartniki*), qui dant quart(ale) mellis, que (!) habet Henning de Stegelitz» (sic Ldb, 143). Il s'agit du village de Schepforde, auj. partie de Schöpfurth, dans Finowfurt, Kr. Eberswalde. On se souvient du *Nastavel* au Mecklenbourg (ci-dessus). Son nom vient de la *na-stava*, l'offrande (le miel) donnée au régnañt ou au seigneur du territoire en question.

Nous avons ici le sens primitif du mot, la fonction originare. En Pologne du XIII-XVe siècles elle était en pleine action, com-

me cens des éleveurs d'abeilles de bois. Dans la grande forêt de Bialowieza (auj. au nord-est de la Pologne; au Moyen Age la partie ouest de la Grande Principauté de Lithuanie) on admire encore les *Zeidel-Bäume*, des arbres creux, avec des ruches d'abeilles sauvages.

Nous devons au prof.dr. Stanislaw Urbańczyk de Cracovie l'information suivante: *nastawa* s'appelait aussi le vase dans lequel le miel était offert. Dans les documents le vase s'appelle - en latin - *manuale mellis*, et en polonais, *raczka*, c'e.-à-d. «petite main»! Une plaisanterie, car il s'agit d'un vase assez grand, avec manche. Comme mesure la *raczka* exigeait donc une main assez forte: le WWb donne (V, 486, 1912) sous no. 4 (*bartstwo*) le sens: «*miara* (mesure) = 10.75 garnca». Cette mesure correspondait à environ 11 pots, et un pot avait 4 litres.

Au Brandebourg correspondait *urna*, p. ex. 1375: «Smekewitz: Wilke, prefectus (le maire), cum quibusdam aliis, habent *apes* (abeilles) in mericis d-i marchionis(!) et civium de Kopenik, solvunt in summa 2 (duas) urnas mellis» (Ldb, 102). Auj. c'est Berlin-Schmöckwitz, partie de Bln.-Köpenick, district sud-est de la capitale DDR.

En Pologne le document le plus ancien pour des *servitudes* date de 1210. Il en énumère plusieurs: «Volumus etiam, quod homines ecclesiarum(!) immunes sint a servitute, quod dicitur povoz, et prevod, et prevori, et naraz et *nastava* (Cod WP I, 67). A côté de la *nastava* sont donc en vigueur d'autres servitudes comme celle du chariot, du bac, etc.

Il reste à mentionner ici les noms du fonctionnaire polonais, qui s'appelait en allemand *Zeidelmeister*. Cf. deux documents: 1449: «Procurator d-i abbatis cyrwyensis, *capitaneus mellis*, proposuit...» (*Tym Sad*, 78)... pro tribus manualibus mellis(!) *nastawy*... (ib.) 1442: «Nobilis Lubewo podal unam borram (= forêt) perpetue nobili Paulo... (et) ystaròstwo boròwe.. et *staròsta* debet capere(!) de iudicio tercium denarium a penis (poenis)...» (*ibid.*, 79).

(a suivre)

ICOANA PATRIEI

de Traian Rusu-Şirianu

*De mă înalţ spre slavă către soare
Icoana ta o văd nemuritoare,
Cu lumânări de brazi înfipte-n munte,
Cu păcurari cu tâmplele cărunte.*

*De mă cobor până-n adânc de beznă
M-afund în colb de aur până-n gleznă
Şi solul tău împovărat de roade
Râvniit a fost, prin veacuri, de noroade.*

*A ta-i măreaţa boltă înstelată
Şi vraja doinei, în amurg, cântată.
A tale-s oi şi turme de mioare
Cu lapte ce miroase-a fân şi floare.*

*Câmpia ta şi cu sudoarea muncii
Ne creşte pâinea ce-o mănâncă pruncii.
De când ne-a pus de straj-aici destinul
Din dealurile tale stoarcem vinul.*

*Martirii ne-au zidit cu sânge - slava !
Năvălitorii-n vânt s-au dus, ca pleava...
De două mii de ani păzim Carpaţii
Cu crucea-n piept, cu spada-n mâini stau fraţii.*

*Azi pentru noi dau aurul Carpaţii,
O nouă casă ne înalţă taţii,
Cu ape născătoare de lumină
Cu braţe care-asudă în uzină.*

*Noi cât avem un sânge cald în vine
In inimă te purtăm numai pe tine;
Iar când destinul altor zări ne cheamă
Ne vom culca la sânul tău de mamă.*

*Alţi struguri se vor însori pe dealuri...
Tot alţi plutaşi vei legăna pe valuri...
Noi toţi murim câţi ne-am născut sub soare
Tu, Ţară-n veci rămâi nemuritoare.*

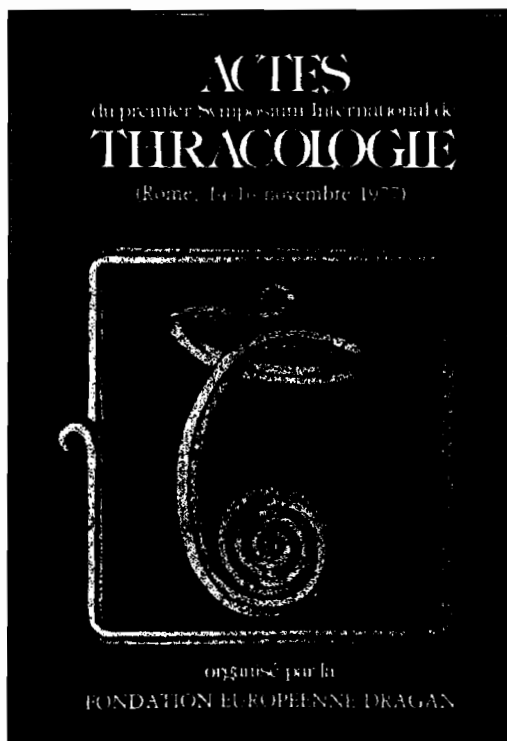
Note
de
lector
la volumul

«ACTES DU PREMIER
SYMPOSIUM INTERNATIONAL
DE THRACOLOGIE»

Rome, 14-16 novembre 1977,
apărut în editura

FUNDAȚIEI EUROPENE
DRĂGAN

1978

Incep cu o mărturisire. Preocupările zilnice impuse de profesiunea mea, nu mi-au îngăduit să citesc fără pauze volumul la care mă refer și care mi-a stârnit interesul chiar de la prima răsfoire. Cu această stare de spirit și neîndurându-mă să-l așez de o parte pentru prima vacanță, l-am citit și am meditat asupra cuprinsului său mai bine de o lună. Am avut astfel răgazul să fac legături cu lecturile mele din trecut, din același domeniu și, mai ales, să reflectez asupra condițiilor în care și-a înfiripat existența acest volum pe care, acum când i-am străbătut ultima pagină, îmi îngădui să-l așez în rândul blocurilor din fundația Tracologiei.

Desigur, notele mele nu sunt ale unui specialist, iar cele trei mari categorii de probleme dezbătute timp de trei zile în somptuoasa sală de ședințe a sediului din Roma a Fundației Europene Drăgan - prin ale cărei ferestre ce dau spre Forum Trajani, se vede strălucind celebra Columnă, una din cele mai aspre file din istoria Daciei - mă depășesc, fără să-mi fie străine. Dar să enumerăm aceste trei categorii de probleme pentru care au fost aduse valoroase contribuții la acest prim simpozion de tracologie. Ele se referă la: (1) stadiul actual al cunoștințelor privind *fondul lingvistic* al "grupului lingvistic tracic", constituit din graiurile ce s-au auzit vorbite în vastul "spațiu tracic" și care, foarte probabil, vor duce la conturarea *unității lingvistice originare* a triburilor de Traci, "neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume, după cel al Indienilor" (Herodot) ; (2) stadiul pe care l-a atins etruscologia (originea, limba, cultura etc. acestei enigmatice populații) și (3) stadiul controverselor asociată etnogenezei euro-indiene (indoeuropene) și limba comună euro-indiană (indoeuropeană).

Simpozionul propriu-zis și cele două “mese rotunde” care i-au urmat, au fost organizate de Fundația Europeană Drăgan. Au participat lingviști și istorici români, bulgari, suedezi, greci, italieni. Simpozionul și cele două “mese rotunde” au fost deschise de Președintele fundației, Prof. dr. J.C. Drăgan. Sunt texte de mare claritate, din care se degajă cu mare ușurință problematica-program propusă dezbaterilor. De altfel, însăși expunerea făcută de organizator și care a marcat începutul comunicărilor prezentate la simpozion, despre *Unitatea lingvistică tracă*, este o pledoarie pentru importanța “cercetărilor asupra ansamblului de probleme deosebit de spinoase ale științei limbajului”, un expozeu al cercetărilor și meditațiilor proprii, precum și un îndemn entuziast pentru dezvoltarea lor, unul din scopuri fiind a se dovedi dacă *limba tracă* este o “limbă moartă” sau dacă părți din ea continuă să ardă printr-o legătură comună în numeroase “limbi vii” din bazinul mediteranean și chiar mai îndepărtate.

Materialul cuprins în “Actele primului simpozion internațional de tracologie” este repartizat la trei secțiuni. Prima secțiune conține atât textele lucrărilor prezentate la simpozionul propriu-zis, cât și cele ale discuțiilor care le-au însoțit.

De un interes deosebit și fiecare cu valoarea lui, sunt și textele celorlalte comunicări: *Tendințe convergente în limbile vechi din Peninsula balcanică și din Asia Mică de Nord-Vest* (V.I. Georgiev), *Relațiile greco-trace în epoca preistorică* (C. Poghirc), *Observații privind influența greacă asupra limbii trace* (I. Duridanov), *Cu privire la câteva urme balcanice în lumea neo-latină* (A. Zamboni), *O interpretare etimologică a cuvântului trac torelle* (C.A. Mastrelli), *Fond autohton, latinitate și bogăție expresivă în româna contemporană* (Gh. Bulgăr), *Asupra originii iraniene a unui cuvânt trac, împrumutat de albaneză și a unei familii de cuvinte armenesti* (W. Belardi), *Reconstrucție semantică și substrat trac* (I. Coja), *Moștenirea daco-tracică în cultura-română* (O. Drimba) și *Relații între Greci și autohtoni în perioada de la sec. IV la sec. II î.e.n., în lumina săpăturilor recente de la Tomis, Topraisar și Albești* (A. Rădulescu).

Textul fiecărei lucrări comunicate este însoțit de discuțiile suscitade, susținute de 1-8 participanți, academice și pline de idei, unele, adevărate expuneri.

În concluziile simpozionului, Acad. V.I. Georgiev face o scurtă analiză a comunicărilor prezentate și, important, rezumă în opt puncte direcțiile de adâncire a studiilor viitoare. Merită să fie enumerate, pentru că din formularea lor rezultă, indirect, limitările cunoștințelor acumulate de Tracologie până în stadiul actual. Iată-le: (1) necesitatea angajării interdisciplinare - prin confruntări de fapte istorice, arheologice, lingvistice, etnografice, etc. - privind, în principal, etnogeneza și relațiile reciproce dintre popoarele și triburile vechi din Peninsula balcanică; (2) aprofundarea substratului trac, dac și pelasgic în limbile moderne balcanice; (3) elucidarea controverselor IE și PreIE și clarificarea importanței ei în cunoașterea etnogenezei popoarelor balcanice; (4) cunoașterea folclorului popoarelor balcanice moderne, neglijat până în prezent, drept cale luminată spre folclorul popoarelor vechi, predecesoare lor; (5) constituirea unei metodologii de

interpretare etimologică a onomasticii balcanice, deoarece materialul lingvistic al majorității limbilor vechi din Balcani este constituit aproape exclusiv din nume proprii; (6) clarificarea sistematică a relațiilor dintre limbile vechi din Asia Mică cu limbile vechi din Balcani; (7) stabilirea de legături și cu alte limbi vechi din vecinătate, ar putea deschide o cale importantă de rezolvare a etnogenezei Grecilor, Albanezilor și Românilor; (8) completarea și documentarea gloselor trace, aflate încă în stadii incomplete.

Deosebit de mișcătoare au fost cuvintele de mulțumiri cordiale adresate inițiatorului și organizatorului acestui simpozion, Prof. dr. J.C. Drăgan și colaboratorilor săi, precum și gratitudinea pentru ospitalitatea generoasă care a oferit participanților prilejul să se reunească și să discute problemele importante ale Tracologiei.

Secțiunea a doua cuprinde textele dezbaterilor prilejuite de cele două "mese rotunde": una consacrată etruscologiei, alta etnogenezei euro-indiene și limbii comune euro-indiene.

La prima "masă rotundă" ideile s-au confruntat în următoarea ordine a vorbitorilor: J.C. Drăgan, V.I. Gheorghiev, A. Zamboni, C. Poghirc, W. Belardi, F. Crevatin și C.A. Mastrelli. Unii vorbitori au luat cuvântul de mai multe ori. S-au exprimat păreri asupra înrudirii limbilor tracă și etruscă; dar și idei că etrusca ar fi un grai autohton. În ceea ce privește originea poporului etrusc, sunt argumente să se susțină că Etruscii au venit din Asia Mică, din regiunea faimoasei Troia (de unde, după V.I. Georgiev, li se trage și numele: Troes - Troses - Etrosia - Etruria); dar și păreri pentru autohtonicitatea lor sau, cel puțin, de formarea lor ca popor pe pământul Italiei (caz în care numele Etruria ar deriva din Etruria, ceea ce în latină însemnează "țara de dincolo", adică dincolo de Tibru).

La cea de a doua "masă rotundă", ordinea confruntărilor, cu unele reluări de cuvânt, a fost: J.C. Drăgan, V.I. Georgiev, C.A. Mastrelli, I. Duridanov, O. Drimba, C. Poghirc, A. Rădulescu, F. Crevatin, W. Belardi, A. Zamboni și F. Șerbănescu. Temele propuse discuției de organizator, sunt următoarele: (1) dacă se mai poate susține că Indoeuropenii sau Europeanii au venit din stepele Asiei sau din nord; (2) dacă teza antropogenezei în Europa a câștigat teren și (3) dacă se poate gândi la o limbă euro-indiană unică (comună) inițială și dacă ea a fost un gen de latină populară. Discuțiile purtate asupra fondului acestor teme n-au avut darul să atenueze controversile existente. Mai mult, s-au îmbogățit cu una privind chiar conceptul central: indoeuropean sau euro-indian? Limitările și mai severe ale lingvisticii în acest domeniu recomandă, de la sine, cercetarea interdisciplinară. Pentru rezolvarea problemelor antropogenezei, latură cu extindere în timp de milioane de ani, sunt invitate geologia și antropologia; pentru cele care revin proto- și preistoriei, precum și istoriei, latura restrânsă doar la câteva zeci de mii de ani, timp în care are loc formarea comunităților umane, se adaugă arheologia, istoria și chiar matematica. Din masa de controverse a prins contur, totuși, nu fără oponenti, o idee de bază: bazinul inferior al Dunării, între Carpați și Balcani - la fel ca în lungul marilor fluvii unde s-a dezvoltat civilizația lumii (Nil, Tigru, Eufrat,

Gange, Fluviu Galben ș.a.), în condiții geoclimatice asemănătoare - a putut constitui leagănul principal al populațiilor inițiale din Europa centrală, capabile să asimileze lingvistic suprapunerii de populații migratoare. Aici ar fi *străvechea patrie comună* a indoeuropenilor, aparținând comunității lingvistice indoeuropene, în care limba este sistemul principal de conviețuire și comunicare. Studiile lingvistice referitoare la acest spațiu, sugerează existența unei unități lingvistice relative, probabil cu dialecte sau diferențieri interne (probate, în plus, de cultură materială și antropologie).

Secțiunea a treia a volumului cuprinde, integral sau ca rezumate, textele lucrărilor neprezentate, cu următoarele titluri: *Limba tracă - limbă kelmis?* (H. Schall); *Reconstituirea limbii trace în funcție de baza documentară* (A.L. Prosdociami) și *Reflecții asupra unor cuvinte din interiorul și exteriorul limbilor sud-est europene* (E. Vrabie).

Volumul "Actes du premier Symposium International de Thracologie" are 180 de pagini condensate cu idei și rezultate științifice. A-i rezuma conținutul în câteva pagini, este o imposibilitate. El trebuie citit; sunt pagini care trebuie recitite; la fiecare este necesar să-ți oprești lectura și să meditezi. Numai astfel poți înțelege fascinația pe care o trăiesc tracologii în actul de cercetare și truda lor de a nu cădea în adâncă poezie. Când o fac, se naște o aspră controversă. Este drept, controversa de toate gradele și nuanțele, ca mijloc de adâncire a cunoașterii, nu aparține numai Tracologiei. Toate științele trăiesc și înfloresc prin înfruntare de idei și puțină poezie. Primul simpozion de tracologie de la Roma și-a desfășurat lucrările, se pare, într-o astfel de atmosferă. Filosofia acestei inițiative ne-o oferă însuși fondatorul Fundației Europene Drăgan, Prof. Dr. J.C. Drăgan. În cuvântul de închidere a lucrărilor simpozionului, D-sa afirmă că instituția pe care o patronează se află angajată de mai mulți ani la construirea Europei spirituale și culturale contemporane și viitoare. Fundația Europeană Drăgan militează pentru integrarea europeană, socotind că aceasta este una din căile de înțelegere între popoare și, prin aceasta, de instaurare a păcii, bunul cel mai de preț al umanității. Unul din factorii comuni ai integrării îl poate oferi trecutul prin substratul său unic de limbă, de manifestări artistice, muzicale, de folclor, precum și prin continuitatea lui până în prezentul doar aparent divizat de împrejurări istorice. Astfel, inițiatorul și organizatorul primului simpozion de tracologie a urmărit și urmărește participând direct la descoperirea, pe căi științifice, a factorilor comuni ai culturii europene și, mai mult, la descoperirea "momentului" încolțirii și maturizării acestei culturi chiar în substratul geologic și spiritual al Europei.

Ștefan Airinei

Sehr geehrter Herr !

Wir beehren uns Ihnen mitzuteilen, dass der III. Weltkongreß für Thrakologie unter der Patronanz der Österreichischen Akademie der Wissenschaften im Jahre 1980 in Wien stattfinden wird.

Die Bulgarische Akademie der Wissenschaften, bezw. das Institut für Thrakologie wird Mitorganisator des Kongresses sein.

Der Kongreß ist Wilhelm Tomášek, einem der bedeutendsten Thrakologieforscher gewidmet. Das Kongreßjahr unterstreicht das 100-jährige Jubiläum seit dem Abschluß der grundlegenden Forschungen des großen österreichischen Gelehrten.

Es ist vorgesehen, den Kongreß während der ersten Juniwoche des Jahres 1980, d.i. vom 2.-6. einschl., in den Sälen der Österreichischen Akademie der Wissenschaften in Wien zu veranstalten.

Der III. Weltkongreß für Thrakologie steht unter dem Ehrenschatz von

Frau Minister Dr. Dr.h.c. Hertha FIRNBERG und

Herrn o.Univ.Prof.Dr. DDr.h.c. Herbert HUNGER
Präsident der Österreichischen Akademie der
Wissenschaften und Vorstand des Instituts
für Byzantinistik.

Die im Jahre 1972 in Sofia und 1976 in Bukarest organisierten Kongresse für Thrakologie zeigten, dass die Probleme der Thrakologie nicht mehr nur einen beschränkten Kreis von Fachleuten interessieren, sondern zu einem anziehenden Thema für viele Forscher der Geschichte und Kultur der Antike geworden sind.

Infolge des steigenden Interesses für dieses Gebiet, bitten wir Sie, uns bis 1. September 1978 Ihre Teilnahme und Ihr Fachgebiet mitzuteilen, damit eine optimale interne Struktur der Organisation der Sitzungen und Einteilung der Sektionen gewährleistet werden kann.

Das Kongressprogramm wird im Oktober 1978 ausgesandt werden.

Es ist eine vorherige Drucklegung der Zusammenfassungen und Herausgabe des Kongressmaterials, einschl. Stenogrammniederschriften der Diskussionen vorgesehen.

Wir bitten Sie, die gesamte Korrespondenz an folgende Anschrift zu richten :

III. Internationaler Thrakologischer Kongress
Haus Wittgenstein
Kundmangasse 19
1030 Wien
Österreich

SPAȚIUL TRACIC

Tracii sunt neamul cel mai numeros și mai răspândit din lume,
după cel al Indienilor (Herodot)

sumar

<i>Marin Marinescu:</i> Nume dace de triburi și localități	1
<i>Petre G. Ionescu:</i> Brâncuși văzut din România	5
<i>H. Schall:</i> Le thrace langue «kelmis»?	8
<i>T. Rusu-Șirianu:</i> Icoana patriei	10
<i>Ștefan Airinei:</i> Note de lector la volumul «Actes du premier symposium international de thracologie»	11

NOI TRACII

Redacția: Via Larga 11, Milano

Direttore responsabile: Sabino d'Acunto

Direz. Foro Traiano 1/A Roma Reg. Trib. Roma n. 17282 del 31.5.78

Rivista mensile - Spedizione in abbonamento postale gruppo terzo (70%)

Centro stampa B.G. - Via larga 11 Milano